

Luonnos

4.12.2019

Pohjois-Suomen neuvottelukunta esitti vuoden 2018 toukokuussa huolensa EVIRA:n antamasta uudesta Luomukasvituotannon ohjeesta. Neuvottelukunta arvioi tuolloin, että ”sopimusperusteisen selvittämismallin käyttöönotto ainoana hyväksyttävänä selvitystapana tarkoittaisi **laajan yhtenäisen luomukeruualueen menettämistä ja aiheuttaisi luomukeruuotteita jalostaville yrityksille kohtuutonta haittaa, monille jopa totaalisen esteen jatkaa luomuun perustuvaa yritystoimintaa**”. Aiheesta lausuvat monet toimialan sidosryhmät ja yhteistyötahot, mm. Luonnontuoteteollisuus ry, Metsäkeskus, Metsähallitus, Luomuliitto, Mtk, Luonnonvarakeskus ja Arktiset Aromit, jakaen maakuntaliittojen huolen aiheesta. Huoli on osoittautunut aiheelliseksi ja arvio uuden tuotanto-ohjeen vaikutuksista valitettavasti oikeaksi. On käynyt ilmi, että luomukeruualueen pienenemisen ja pirstaloitumisen vuoksi metsäluomua jalostavat yritykset eivät ole saaneet kotimaista raaka-ainetta riittävästi. Yritykset ovat joutuneet turvautumaan tuontiraaka-aineisiin, mutta kaikille tuonnistakaan ei ole löytynyt ratkaisua. Joukossa on sekä suuria elintarvikealan yrityksiä ja pieniä erikoistuotteita valmistavia mikroyrityksiä. Ongelma ei siis kosketa pelkästään teollista keruuta vaan myös pienempiä luomujalostajia. Yritysten liiketoimintaympäristö on hankaloitunut merkittävästi uuden, ilman siirtymäaikaa voimaan tuleen ohjeen myötä.

Luonnontuotealan toimialaraportti (TEM) kokoaa alan tunnusluja, uusia avauksia ja trendejä. Vuoden 2019 raportin mukaan luonnontuotealan kokonaisliikevaihto on 530milj€. Teollisen marjaliiketoiminnan osuus pk-yrityksissä on reilut 250milj.€, luku ei sisällä monialaisen teollisen jalostuksen marjatuotteiden arvoa (Arktiset Aromit). Luonnontuotealan merkitys nousee esille myös Kansallinen metsästrategiaa 2025 sisältöistä, joissa yhtenä tavoitteena on parantaa luontomatkailun, metsien terveys- ja hyvinvointipalveluiden ja luonnontuotealan toimintaedellytyksiä sekä yhteistyötä metsäsektorin kanssa. Uudet arvoketjut ja metsänomistajien ansaintamallit luovat uutta metsiin ja luontoon perustuvaa liiketoimintaa. Suomi on suhteellisesti Euroopan metsäisin maa (Maa- ja metsätalousministeriö), sillä yli 70 % maapinta-alasta on metsien peitossa. Metsämaata Suomessa on reilu 20 miljoonaa hehtaaria. Suomen noin 632 000 metsänomistajaa omistavat 60 % metsämaasta. Puun hinta on suhdanteille herkkää ja luonnontuoteala voi olla yksi vastaus tulonmuodostuksen laajentamiselle ja suhdannevaihtelujen tasaamiselle. Metsien raaka-aineiden kiinnostavuus markkinoilla nostetaan aivan eri tasolle luomusertifiointin avulla, ja usein luomu on vientimarkkinoille pääsyn ehdoton edellytys. Tähän yhteistyöhön panostamalla on vain voitettavaa.

Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoitteita kotimaisen luomuruoan tuotannon edistämiseksi. Metsäluomu edustaa ympäristöystävällisintä tapaa tuottaa luomulaatuista, myös tutkitusti hyviä terveysvaikutuksia sisältävää ruokaa.

Keskeisin ongelma on luomukeruuun salliville yksityisille metsänomistajille tullut velvoite liittyä luomuvalvontaan omakohtaisesti. Maa- ja metsätalousministeriön mukaan asia on ratkaistavissa Metsään.fi-sivustolla tehtävän luomusitoumuksen avulla. Tämä ei kuitenkaan ole ratkaisu. Tiedetään että vain osa metsänomistajista ylipäättään käyttää palvelua tällä hetkellä, ja käyttäjistä vain hyvin pieni osa ilmaissut halunsa sitoutua luomuun. Sitoumuksen antamisen hyötynäkökulma on nykymallissa vaikeasti viestittävässä. Metsänomistajan liittyminen itse valvontaan maksaa, ja valvontajärjestelmä ei nykymuodossa ole varautunut lisäresurssien tarpeeseen.

Tilojen liittäminen Metsään.fi järjestelmän kautta valvontaan vaatii aina selvittäjän tekemän luomukelpoisuuden tilakohtaisen tarkastelun. Tämä on maksullista palvelutoimintaa, jolle ei ole maksajaa. Luomukeruualueiden perustaminen ja alueiden ylläpito pohjoisessa Suomessa on perustunut jo kahdenkymmenen vuoden alan yrityksiin tarpeisiin. Nämä yritykset myös rahoittavat työskentelyä, mutta vain silloin kun alueet ovat riittävän laajoja ja yhtenäisiä, teolliseen marjanpoimintaan soveltuvia. Yksittäiset pienet metsätilat hajoillaan toisistaan eivät ole kiinnostavia. Julkisuudessa esiintynyt lupaus siitä, että metsänomistaja voi liittää metsänsä maksutta luomukeruualueeksi on harhaanjohtavaa.

Uudistettu luomukeruualueiden perustamisen ohje ei toimi, eivätkä yrittäjät saa tarvitsemaansa kotimaista sertifioitua raaka-ainetta. Jalostettu villi ja luomu kiinnostaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Jalostusyritykset ovat panostaneet tuotekehityksiin isosti, mutta markkinoille saattaminen ei toteudu raaka-aineen saannin epävarmuuden takia. Pohjois-Suomen neuvottelukunta vaatii nyt, että asiaan haetaan sellainen ratkaisu, jolla metsäluomuun sisältyvä mahtava liiketoimintapotentiaali saadaan toteutumaan ja jo olemassa olevat yritykset voivat jatkaa toimintaansa varmalla pohjalla.

Pohjois-Suomen neuvottelukunta / Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntaliitot esittävät, että MMM kokoaa ja resursoi maan parhaat ja riippumattomat voimat selvittämään sellaista toimintatapaa, joka käytännössä mahdollistaa laajat luomukelpoiset keruualueet ja samalla täyttää sekä kansalliset että EU:n vaatimukset. Toimijoiden yhteisvoimin tulee selvittää

- edellyttääkö EU:n luomuasetus tosiasiallisesti jokaisen metsänomistajan omakohtaista sitoutumista luomukelpoisuuteen ja valvontaan
- miten metsänomistajien liittyminen luomuvalvontaan tehdään helpoksi
- miten metsätiloille luodaan mahdollisuus hyötyä keruuoikeuden vaativien tuotteiden tai keruuoikeuden luovuttamisesta, myymisestä ja vuokraamisesta
- miten digitaalisten ratkaisuja ja olemassa olevaa metsätaloustoimijoiden tuottamaa tietoa voidaan entistä tehokkaammin hyödyntäminen luomukelpoisuuden todentamisessa
- selvitetään, voidaanko keruuluomutuotanto eriyttää yleisiä ja kasvintuotannon ehdoista ja luoda sille omat toimintatapaohjeensa – metsätoimintaympäristö poikkeaa peltoluomutuotannosta

Selvitystä tekevään yhteistyöryhmään olisi hyvä kutsua keruuluomutuotantoa edustavat tahot ja siihen liittyvät asiantuntijatahot, alustava ehdotus:

- Luonnontuoteteollisuus ry/Marika Säynevirta, Arktiset Aromit ry/Birgitta Partanen, Suomen Metsäkeskus/Marko Ämmälä, TEM Toimialapalvelut luonnontuotteen toimialapäällikkö/Mika Honkanen, ProLuomu ry/Marja-Riitta Kottila, Luomuliitto ry/Brita Suokas, MTK Luomuverkosto/Jaana Elo, Luonnonvarakeskus/Henri Vanhanen, Helsingin yliopisto Ruralia instituutti/Juha Rutanen, Luontoyrittäjyysverkosto/Katja Misikangas, Yritysedustajat, Selvittäjätoimija Youngfour Oy/Eija Vuorela

Allekirjoitukset